

วิธีการศึกษา และรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาเรื่องลักษณะและพฤติกรรมในการป้องกันการปฏิบัติงานของสตรีนักรับบริการวางแผนครอบครัว ในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้ กลุ่มตัวอย่างไม่สุ่มสุ่มรับบริการวางแผนครอบครัว ที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี และที่สถานอนามัยชั้นหนึ่งของจังหวัดอีก ๓ แห่ง คือ ที่อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอสระแก้ว และอำเภอรัญประเทศ รวม ๔ แห่งด้วยกัน

เหตุผลที่เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีในจังหวัดปราจีนบุรี เพราะเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพเป็นสังคมชนบท ประชากรส่วนใหญ่ยากจนและกวดการศึกษา จังหวัดนี้มีชนบทประมาณ ๑๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ในจำนวนนี้คิดถวายเป็นพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ ๖๐ เป็นพื้นที่นาประมาณร้อยละ ๑๖ (ประมาณ ๑.๒ ล้านไร่) นอกจากนี้มีลักษณะเป็นเนินไร่และป่าโปร่ง จังหวัดนี้แบ่งการปกครองออกเป็น ๑ อำเภอ ๒ กิ่งอำเภอ ๘๓ ตำบล และ ๗๗๕ หมู่บ้าน^๑

สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรในจังหวัดปราจีนบุรี มีรายได้ต่ำกว่าราษฎรจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือราษฎรในเขตอำเภอกาพระยา วัฒนานคร และกบินทร์บุรี เป็นคนจนมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ในเขตเทศบาล ๒,๖๐๐ บาท และนอกเขตเทศบาล ๑,๗๐๐ บาท เท่านั้น โดยทั่วไปประชากรของจังหวัดนี้ประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีที่ดินทำกินของตนเองเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีหนี้สินมาก ทั้งนี้เพราะทรัพยากรธรรมชาติอันสำคัญซึ่งมี

^๑ รายงานสรุปกิจการ จังหวัดปราจีนบุรี เสนอต่อคณะกรรมการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ ๑๗ เนื่องในโอกาสเดินทางมาปฏิบัติราชการและศึกษาดูงานในประเทศไทย จังหวัดปราจีนบุรี ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

ส่วนประกอบของอาชีพดังกล่าว ได้แก่ น้ำ พืชผัก และปลาไม้ รวมตลอดทั้งทรัพยากรใน
 ภาชนะดินเผา ยังมีได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร¹ พืชผักที่นำมาทำอาหารกิน
 ปรากฏว่าพืชผักส่วนใหญ่ของชนของจังหวัด เป็นพืชพื้นเมือง มีสภาพเป็นดินปนทราย มีอาหารของ
 พืชน้อย ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถขุดย่ำบำรุงดินได้เพียงพอ
 เพราะฉะนั้น เมื่อใช้พืชผักทำการเพาะปลูกไม่ได้ไม่นาน สภาพของดินก็เสื่อมลง จึงเป็น
 อุปสรรคสำคัญยิ่งประการหนึ่ง

อาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งแบ่ง
 ออกได้ดังนี้คือ การทำนาข้าว การทำไร่มันสำปะหลัง การทำไร่ชาวโตนด ไร่ถั่วลิสง ไร่-
 ถั่วเหลือง ไร่ส้มปะรด ทำสวนทุเรียน และการทำไร่ไม้ยาง ฯลฯ

เนื้อที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด 1,984,221 ไร่ แบ่งเป็น

1. เนื้อที่นา 1,558,052 ไร่ โดยผลิตเฉลี่ยไร่ละ 300 กิโลกรัม
 2. เนื้อที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน 344,384 ไร่ ผลิตเฉลี่ยไร่ละ
2,195 กิโลกรัม
 3. เนื้อที่ปลูกถั่วลิสง จำนวน 20,548 ไร่ ผลิตเฉลี่ยไร่ละ 180 กิโลกรัม
- นอกจากนี้ยังมีเนื้อที่ปลูกพืชอื่น ๆ เช่น การปลูกถั่วเหลือง การปลูกส้มปะรด การทำสวนทุเรียน
 การทำสวนไม้ยาง และเนื้อที่ ๆ ทำการเพาะปลูกไม่ได้ เนื่องจากขาดน้ำและประสมภพธรรมชาติ
 ต่าง ๆ²

สำหรับการค้าภายในจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปการค้าปลีกเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจาก
 จังหวัดนี้ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม สินค้าที่จำเป็นส่วนใหญ่จะส่งมาจากกรุงเทพฯ และจังหวัด
 ใกล้เคียง สินค้าออกที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโตนด ฝ่อ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง พืชไม้ไม้ยาง

¹ รายงานสรุปกิจการ จังหวัดปราจีนบุรี เรื่องเดียวกัน หน้า 15.

² รายงานสรุปกิจการ จังหวัดปราจีนบุรี เรื่องเดิม หน้า 16.

ผลไม่ขึ้นหน้าชั้นตาของจังหวัดน้ไคแก่ทุเรียน เงาะ ทุเรียน

การศึกษา

การจัดการศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี อันได้แก่การศึกษาประชาบาล ในความควบคุมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และการจัดการศึกษาระดับมัธยมแบบต่าง ๆ โรงเรียนอาชีวศึกษารวมตลอดทั้งการศึกษาประเภทอื่น มีดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนรัฐบาลมัธยม มี 12 โรงเรียน ครู 252 คน นักเรียน 4,410 คน
2. โรงเรียนรัฐบาลประถม มี 10 โรงเรียน ครู 242 คน นักเรียน 3,392 คน
3. โรงเรียนราษฎร์ มี 22 โรงเรียน ครู 374 คน นักเรียน 8,629 คน
4. โรงเรียนสังกัดกรมอาชีวศึกษา มี 2 โรงเรียน ครู 33 คน นักเรียน 347 คน
5. โรงเรียนศึกษายู่ใหญ่ (สายสามัญ)
มี 12 โรงเรียน ครู 54 คน นักศึกษา 992 คน
6. โรงเรียนอาชีวศึกษายู่ใหญ่
มี 11 โรงเรียน ครู 25 คน นักศึกษา 252 คน
7. โรงเรียนอาชีวศึกษายู่ใหญ่เคลื่อนที่
มี 2 โรงเรียน ครู 4 คน นักศึกษา 60 คน
8. โรงเรียนเทศบาล มี 9 โรงเรียน ครู 99 คน นักเรียน 3,048 คน
9. โรงเรียน ทชค. มี 13 โรงเรียน ครู 24 คน นักเรียน 1,602 คน
10. โรงเรียนประชาบาลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กำเนิดการสอน 2 ประเภท
 - ประถมศึกษาตอนต้น มี 316 โรงเรียน ครู 1,877 คน นักเรียน 66,572 คน
 - ประถมศึกษาตอนปลาย มี 142 โรงเรียน ครู 294 คน นักเรียน 9,830 คน

ในปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีประกอบด้วยมีบุคลากรขาดแคลนครูและอาจารย์เป็นอย่างมาก ในท้องที่อำเภอเบ็ญที่บุรี อำเภอสระแก้ว อำเภอวัฒนานคร และอำเภอตาพระยา โดยเฉพาะที่อำเภอสระแก้ว ในท้องที่ตำบลเขาฉกรรจ์ ซึ่งมีถนนสายสระแก้ว - จันทบุรี ตัดผ่านทำให้ท้องที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งที่พำนักที่ประชาชนจากจังหวัดต่าง ๆ อพยพหลั่งไหลเข้าไป

ทำมาหากินได้อย่างมากมาย จึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ ตามเข้ามาด้วย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาประชาบาล ปรากฏว่าทางราชการไม่สามารถจะจัดสนองความต้องการได้ทันเวลาที่ เช่น โรงเรียนบ้านเขมรคีรี หมู่บ้านวังน้ำเย็น มีอาคารเรียนชั่วคราว 1 หลัง 2 ห้องเรียน มีครู 8 คน นักเรียนประมาณ 800 คน ซึ่งในระยะที่ชกเปิดโรงเรียนครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2515 มีเด็กเรียนประมาณ 100 คนเศษ โรงเรียนที่มีสภาพเช่นนี้ยังมีอีกหลายแห่ง และอาคารกำลังสร้างที่ทางราชการจัดสรรให้แต่ละปีมีจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากร

จำนวนประชากร

จนถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2518 มีจำนวนทั้งสิ้น 542,284 คน เป็นชาย 275,668 คน เป็นหญิง 266,616 คน¹ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนมีเชื้อชาติไทย นอกนั้นเป็นเชื้อชาติอื่น ๆ บาง เช่น จีน เขมร ญวน ลาว เป็นต้น โดยเฉพาะอำเภอตาพระยามีเชื้อชาติเขมรมาก

การสาธารณสุข

การอนามัยประชาชนโดยทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ยังไม่อยู่ในระดับที่เท่าที่ควร เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

หน่วยบริการสาธารณสุขแก่ประชาชน คือ

1. โรงพยาบาล	2	แห่ง
2. ศูนย์การแพทย์และอนามัยชนบท	4	แห่ง
3. สถานีอนามัย	38	แห่ง
4. สำนักงานเภสัชกรรม	26	แห่ง
5. หน่วยควบคุมกามโรค	2	แห่ง
6. หน่วยควบคุมวัณโรค	2	แห่ง
7. หน่วยควบคุมโรคเรื้อน	1	แห่ง
8. หน่วยกำจัดไขมาลาเรียที่ 2 แบ่งส่วนงาน 4 ส่วน คือ		
อรัญประเทศ - สระแก้ว - กบินทร์บุรี - เมืองปราจีนบุรี		

¹ที่มาของจำนวนราษฎร แผนกปกครอง จังหวัดปราจีนบุรี.

ในปัจจุบันมีแพทย์ 1 คน ต่อประชากร 26,000 คน ทันตแพทย์ 1 คน ต่อ
 ประชากร 160,000 คน พยาบาล 1 คน ต่อประชากร 10,000 คน พนักงาน
 ออมนัย 1 คน ต่อประชากร 6,000 คน ผดุงครรภ์และผู้ช่วยพยาบาล 1 คน ต่อ
 ประชากร 4,000 คน การวางแผนครอบครัวของจังหวัดที่ใดเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่
 ปี พ.ศ. 2512⁴ โดยทางจังหวัดได้ให้บริการแก่ประชาชนในด้านการวางแผนครอบครัว
 ดังนี้ ให้เจ้าหน้าที่อนามัยออกไปเผยแพร่อบรมให้กับกลุ่มผู้นำต่าง ๆ อาทิเช่น กำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ครูในสังกัดกองการบริหารส่วนจังหวัด และกรมสามัญศึกษา
 เจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรและสหกรณ์ และผู้ช่วยพยาบาลอนามัยชนบทของหน่วยเร่งรัดพัฒนา
 ชนบท (ร.พ.ช.) คณะข้าราชการทหารในสังกัดมณฑลทหารบกที่ 2 ทั้งหมวก กลุ่มสหกรณ์
 เกษตรและกลุ่มชาวนา โดยทางจังหวัดได้ขอความร่วมมือจากส่วนกลางให้จัดวิทยุและ
 อุปกรณ์การศึกษาไปเผยแพร่กับกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว เช่นฉายภาพยนตร์อธิบายชี้แจงและ
 แจกเอกสารเกี่ยวกับเรื่องวางแผนครอบครัวให้กับกลุ่มเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะเลือก
 ศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลถึงการมารับบริการวางแผนครอบครัวและการเลือกวิธี
 ป้องกันการปฏิสนธิของสตรีที่มารับบริการที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดและที่สถานีอนามัย
 ชนบทหนึ่ง เพราะเป็นสถานที่ให้บริการวางแผนครอบครัวที่มีบริการทำแท้งทำหมันได้
 ดังนั้นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นแบบจงใจ (Purposive Sample) ทั้งนี้เพื่อความ
 สะดวกในด้านการระบุกิจ เวลา และความร่วมมือที่จะได้รับจากสถานที่ให้บริการทั้ง 4 แห่งนี้
 โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

1. เป็นสถานที่ของทางราชการ มีการให้บริการวางแผนครอบครัวได้ทั้ง
 4 อย่าง คือ การให้ยาเม็ด การใส่ห่วงการทำหมัน รวมทั้งการฉีดยาเพื่อป้องกัน
 การปฏิสนธิด้วย
2. เป็นสถานที่ที่เจ้าหน้าที่มองเห็นความสำคัญของการวิจัย และให้ความร่วมมือ
 ในการสอบถามสัมภาษณ์สตรีที่มารับบริการด้วยดี

⁴ รายงานสรุปกิจการ จังหวัดปราจีนบุรี เรื่องเดียวกัน เดิมเดียวกัน หน้า

3. ช่วงเวลาที่จะไปเก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลาสำหรับผู้มารับบริการวางจากการทำนา และสะดวกที่จะมาติดต่อกับโรงพยาบาลหรือสถานีอนามัย
4. เลือกเฉพาะสตรีคนใหม่ทุกคนที่มารับบริการวางแผนครอบครัว โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม - 12 เมษายน 2518

การดำเนินงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงนายแพทย์ใหญ่ คือ นายแพทย์บำรุง บัญชาประทีป ซึ่งเป็นนายแพทย์ใหญ่ประจำจังหวัดปราจีนบุรี และ นายแพทย์สำราญ สำราญสำรวจกิจ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อขออนุญาตไปเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่แผนกวางแผนครอบครัวของโรงพยาบาล และของสถานีอนามัยชั้นหนึ่ง ให้เป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลให้ โดยได้แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ชั้น ในชั้นแรกเป็นการทำ Pre test โดยใช้เวลา 2 วัน สัมภาษณ์สตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวด้วยตนเอง ที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด 20 ราย เพื่อนำข้อมูลที่นำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในชั้นที่สองนี้ ก่อนที่จะไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ค้นคว้า เวลา สถานที่ กับเจ้าหน้าที่แผนกบริการวางแผนครอบครัวของโรงพยาบาล และที่สถานีอนามัยชั้นหนึ่ง ทั้ง 4 แห่ง เพื่อไปทำการชี้แจงและแนะนำในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งสาธิตการสัมภาษณ์กับสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวให้ดูเป็นตัวอย่าง ในวันที่ 11 มีนาคม 2518 เมื่อเป็นที่เข้าใจแล้ว ก็ได้ออกไปให้เจ้าหน้าที่แผนกวางแผนครอบครัวแต่ละแห่ง ทำการสัมภาษณ์กับสตรีทุกคนที่มารับบริการวางแผนครอบครัว ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม ถึงวันที่ 12 เมษายน 2518 หลังจากทำการสัมภาษณ์ได้ดำเนินไปแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการณ์และสอบถามเจ้าหน้าที่ทำการสัมภาษณ์ ถึงปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในแบบสอบถาม และได้ช่วยชี้แจงแก้ไขปัญหาดัง ๆ เหล่านี้ให้จนเป็นที่เรียบร้อย และได้ไปสังเกตการณ์ทุกสัปดาห์ จนกระทั่งครบกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเวลาประมาณ 1 เดือน

หลักเกณฑ์ในการเลือกเก็บข้อมูล

1. เลือกจากสตรีที่มารับบริการที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ โดยที่ทางโรงพยาบาลนี้มีบริการฉีดยาและทำหมันให้ทุกวัน แต่การให้บริการยาเม็ดรับประทานและใส่ห่วงอนามัย จะมีเฉพาะวันพุธและวันพฤหัสบดี จึงให้เจ้าหน้าที่แผนกวางแผนครอบครัวทำการสัมภาษณ์เฉพาะสตรีคนใหม่ที่มาใช้บริการยาเม็ด ใส่ห่วงอนามัย และทำหมันทุกคน ในวันดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อจะได้กลุ่มตัวอย่างที่การวางแผนครอบครัวได้ครบทั้ง 4 อย่าง

2. เลือกจากผู้ที่มารับบริการวางแผนครอบครัวที่สถานอนามัยชนบทหนึ่ง คือที่อำเภอสระแก้ว กบินทร์บุรี และอำเภออรัญประเทศ โดยให้เจ้าหน้าที่สัมภาษณ์สตรีคนใหม่ทุกคนที่มารับบริการ ซึ่งจะมีประมาณวันละ 4 - 5 คน ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ คือ 12 มีนาคม - 12 เมษายน 2518 ได้สตรีที่ตกเป็นตัวอย่างครั้งนี้ 408 คน ซึ่งแยกตามสถานที่ให้บริการที่ไปเก็บตัวอย่าง ดังนี้คือ

- สถานอนามัยชนบทหนึ่ง อำเภอ กบินทร์บุรี	73	ราย
- สถานอนามัยชนบทหนึ่ง อำเภอ สระแก้ว	70	ราย
- สถานอนามัยชนบทหนึ่ง อำเภอ อรัญประเทศ	135	ราย
- โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์	130	ราย
รวม	408	ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีอาจารย์ พิธิศ พิทักษ์เทพสมบัติ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และควบคุมในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เป็นผู้แนะนำแก้ไขเพิ่มเติมบางส่วน และตัดทอนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ออกไป ซึ่งมีข้อความรวมทั้งหมด 33 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนด้วยกัน คือ

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดทั่วไป เกี่ยวกับตัวควบคุม

- ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสมรสและลักษณะทาง ๆ ทางประชากร
สังคม เศรษฐกิจ
- ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของการวางแผน
ครอบครัว ตลอดจนการรับฟังข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อสาร
มวลชน ที่เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

ข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ใช้ศึกษาเฉพาะสตรีกลุ่มที่มารับบริการวางแผน
ครอบครัว ของรัฐบาลที่มารับบริการที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ และที่สถานี
อนามัยชั้นหนึ่ง ของอำเภอสระแก้ว อำเภออินทร์บุรี และอำเภออรัญประเทศ เท่านั้น
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่
12 มีนาคม - 12 เมษายน 2518 ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นพยาบาล
ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่แผนกวางแผนครอบครัวของแต่ละแห่ง เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ให้ สำหรับ
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ มิได้มีความมุ่งหมายที่จะทำการวิจัยให้ละเอียดและลึกซึ้ง
มากนัก เพราะเป็นการศึกษาคามหลักสุตรปริญญาโท และเพื่อให้เหมาะสมแก่เวลา
และกำลังงบประมาณของผู้วิจัยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่เก็บได้ในครั้งนี้อาจใช้
เป็นตัวแทนของสตรีในจังหวัดอื่น หรือสตรีในจังหวัดข้างเคียงได้

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

แยกตามลักษณะที่จะทำการศึกษารั้งนี้ คือ

ก. ลักษณะทางประชากร ได้แก่

- อายุในปัจจุบัน
- อายุแรกสมรสของสตรี
- จำนวนบุตรที่สมรสแล้ว

- ระยะเวลาของการสมัคร
- ความต้องการบุตรใหม่
- จำนวนบุตรในอุ้มภักดี

ข. ลักษณะทางสังคม ไคแก

- การศึกษาของสามีและภรรยา
- การศึกษาของบิดาและมารดา
- ทนุอุปการะ
- สถานะที่คลอดบุตร
- ผู้ทำการคลอดบุตร

ค. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ไคแก

- อาชีพของสามีและภรรยา
- การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการแต่งงาน
- รายได้ของสมาชิกภายในครอบครัว
- ลักษณะของงานที่ทำ

ง. ลักษณะทางค่านิยมวิทยาและปัจจัยอื่น ๆ ไคแก

- เหตุผลในการมารับบริการวางแผนครอบครัว
- สาเหตุที่ไม่ได้มารับบริการก่อนที่มีบุตรเพียงพอแล้ว
- สาเหตุที่ไม่อยากมีบุตรอีก
- เหตุผลในการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิ
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่เหมาะสม
- การรับฟังข่าวสารในเรื่องการวางแผนครอบครัว
- ความคาดหวังในการฟังบุตร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลเสียของการมีบุตรมาก
- ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับจากการวางแผนครอบครัว

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

วิธีป้องกันการปฏิเสธที่ใช้

วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ในการศึกษาเรื่องนี้ จะได้นำเสนอในรูปแบบตาราง แสดงอัตราส่วนร้อยละ โดยใช้วิธีการทางสถิติและคอมพิวเตอร์ ช่วยในการประมวลข้อมูล และประเมินผล เพื่อให้มีความแน่นอนและเชื่อถือได้ของตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการใช้วิธีป้องกันการปฏิเสธ และทดสอบสมมติฐานทางสถิติในกรณีที่เป็น

ลักษณะโดยทั่วไปที่สำคัญ ๆ ของกลุ่มสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง

- อายุ ได้แบ่งอายุของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ
- ก. อายุในปัจจุบัน หมายถึงอายุขณะที่สตรีผู้นั้นมารับบริการ
 - ข. อายุแรกสมรส หมายถึงตอนที่สมรสครั้งแรก สตรีผู้นั้นมีอายุเท่าใด

อายุปัจจุบัน ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างครั้งนี้ มีการกระจายไปตามกลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 73.1 เป็นผู้ที่มียุ 25 - 39 ปี แต่กลุ่มที่มารับบริการมากที่สุดได้แก่กลุ่มที่มีอายุ 25 - 29 ปี และมีร้อยละ 27.9 และ 25.2 ตามลำดับ กลุ่มที่มีอายุน้อย คือกลุ่มที่มีอายุ 15 - 19 ปี มีร้อยละ 5.6 ส่วนกลุ่มที่มีอายุมากจะมารับบริการน้อย กล่าวคือ อายุ 40 - 44 ปี มีร้อยละ 9.3 และ 45 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 3.9 (ตาราง 1)

อายุแรกสมรส ส่วนใหญ่สตรีในกลุ่มนี้จะสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย คือตั้งแต่อายุ 15 - 19 ปี ร้อยละ 58.3 และ 20 - 24 ปี ร้อยละ 35.4 อายุ 25 - 29 ปี ร้อยละ 5.1 ส่วนอายุ 30 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 1.2 (ตาราง 2)

ตาราง 1 อัตราส่วนร้อยละของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว
จำแนกตามอายุในปัจจุบัน

อายุปัจจุบัน	ร้อยละ
15 - 19	5.6
20 - 24	8.1
25 - 29	27.9
30 - 34	25.2
35 - 39	20.0
40 - 44	9.3
45 ปีขึ้นไป	3.9
รวม	100 (408)

ตาราง 2 อัตราส่วนร้อยละของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว
จำแนกตามอายุแรกสมรส

อายุแรกสมรส	ร้อยละ
15 - 19	58.3
20 - 24	35.4
25 - 29	5.1
30 ปีขึ้นไป	1.2
รวม	100 (408)

ระยะเวลาในการสมรส สตรีกลุ่มนี้สมรสมาแล้ว 5 - 9 ปี มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 29.4 ส่วนผู้ที่สมรสต่ำกว่า 1 ปี มีร้อยละ 6.1 และ 1 - 2 ปี มีร้อยละ 20.3 ส่วนผู้ที่สมรสมานาน 20 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 1.5

ตาราง 3 อัตราส่วนรอยของสตรีผู้มารับบริการ จำแนกตามระยะเวลาในการสมรส

ระยะเวลาสมรส	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	6.1
1 - 2 ปี	20.3
3 - 4 ปี	27.4
5 - 9 ปี	29.4
10 - 14 ปี	12.5
15 - 19 ปี	2.4
20 ปีขึ้นไป	1.5
รวม	100 (408)

จำนวนบุตรที่มีชีวิต ส่วนใหญ่คือร้อยละ 70.8 ของสตรีที่มารับบริการ มีบุตรที่มีชีวิต 2 - 4 คน แยกกลุ่มที่มีบุตร 2 คน มีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือร้อยละ 26.5 รองลงมาได้แก่กลุ่มที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 3 และ 4 คน ตามลำดับ เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับผู้ที่มารับบริการครั้งนี้ เป็นที่ยังไม่มีบุตร ร้อยละ 2.5 เฉลี่ยจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีกลุ่มนี้เท่ากับ 3.3 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยระยะยาวแล้วสตรีในชนบทโดยทั่วไปมีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ย 4.06 คน⁵ (ตาราง 4) ซึ่งแสดงว่าสตรีกลุ่มนี้มีจำนวนบุตรน้อยกว่า

ตาราง 4 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต	ร้อยละ
ยังไม่มีบุตร	2.5
1 คน	9.2
2 คน	26.5
3 คน	24.3
4 คน	20.0
5 คน	8.3
6 คน	5.2
7 คน	2.1
8 คน	1.6
รวม	100 (408)

เฉลี่ย = 3.3 คน

5

John Knodel and Pichit Pitaktepsombatl Thailand : Fertility and Family Planning among Rural and Urban Women. Studies in Family Planning Volume 3, Number 9, p. 235.

จำนวนบุตรที่ต้องการ ส่วนใหญ่คือร้อยละ 52.7 ต้องการที่จะมีบุตร 3 - 4 คน
 คือต้องการ 3 คน ร้อยละ 26.2 ต้องการ 4 คน ร้อยละ 26.5 ส่วนผู้ที่ต้องการ 2 คน
 มีเพียงร้อยละ 14.0 และต้องการ 5 คนขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 5.6 เป็นที่น่าสนใจกว่า
 ที่มีผลลงเดใจไม่ตอบถึงร้อยละ 26.2 จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 2.7 คน
 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการวิจัยระยะยาว พบว่าสตรีในเขตชนบทต้องการบุตรโดย
 เฉลี่ยเท่ากับ 3.94 คน⁶ ซึ่งแสดงว่าสตรีกลุ่มเขตการบุตรน้อยกว่าสตรีในเขตชนบท
 โดยทั่วไป (ตาราง 5)

ตาราง 5 อัตราส่วนร้อยละของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว
 จำแนกตามจำนวนบุตรที่ต้องการ

จำนวนบุตรที่ต้องการ	ร้อยละ
1 คน	1.5
2 คน	14.0
3 คน	26.2
4 คน	26.5
5 คน	5.6
ไม่ทราบ	26.2
รวม	100 (408)

$$\text{เฉลี่ย} = 2.7$$

⁶ John Knodel and Pichit Pitaktepsombatl Ibid p. 235.

สถานที่อยู่อาศัย ผู้ที่มารับบริการวางแผนครอบครัวครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกิดใน
 จังหวัดปราจีนบุรี ร้อยละ 83.1 นอกนั้นเป็นผู้เกิดในจังหวัดอื่น ๆ ร้อยละ 16.9
ที่อยู่ปัจจุบัน ผู้ที่อยู่ในเขตเมือง มีร้อยละ 22.5 เขตชนบทแต่ไกลเขตเมือง
 ร้อยละ 40.5 เขตชนบท ร้อยละ 37.0 (ตาราง 6)

ตาราง 6 อัตราส่วนร้อยละของผู้มารับบริการ จำแนกตามจังหวัดที่เกิด
 และสถานที่อยู่อาศัย

สถานที่	ร้อยละ
<u>สถานที่เกิด</u>	
จังหวัดปราจีนบุรี	83.1
จังหวัดอื่น ๆ	16.9
รวม	100 (408)
<u>อยู่ในปัจจุบัน</u>	
เขตเมือง	22.5
เขตชนบทแต่ไกลเขตเมือง	40.5
เขตชนบท	37.0
รวม	100 (408)

อาชีพ สตรีที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 47.0 รองลงมาได้แก่แม่บ้าน ร้อยละ 15.3 รับราชการ ร้อยละ 14.0 ค้าขาย ร้อยละ 12.0 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11.2 ลูกจ้างในโรงงานมีน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.5

ส่วนสามของสตรีในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 44.1 รองลงมาได้แก่ รับราชการ ร้อยละ 28.3 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 16.0 ค้าขาย ร้อยละ 8.2 เป็นที่น่าสนใจกว่า มีผู้ที่ไม่ประกอบอาชีพของสามมี ร้อยละ 1.2

ตาราง 7 อัตราส่วนรอยของสตรีที่มาใช้บริการ จำแนกตามอาชีพของภรรยา และสามมี

อาชีพ	ภรรยา	สามมี
รับราชการ	14.0	28.3
ค้ายขาย	12.0	8.2
เกษตรกรรม	47.0	44.1
ลูกจ้างในโรงงาน	0.5	2.2
รับจ้างทั่วไป	11.2	16.0
แม่บ้าน	15.3	-
ไม่ระบุ	-	1.2
รวม	100 (408)	100 (408)

ระดับการศึกษา สตรีกลุ่มเกินกว่าครึ่งหนึ่ง จบการศึกษาระดับมัธยม คือชั้น ประถมปีที่ 4 มีถึงร้อยละ 74.6 มีมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.1 และมีมัธยมศึกษา ตอนปลายขึ้นไป ร้อยละ 3.9 เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลยมีถึง ร้อยละ 5.5 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบการศึกษาจากผลการวิจัยระยะยาวแล้ว พบว่าสตรีในชนบท ไม่เคยเรียนหนังสือ โดยเฉลี่ยร้อยละ 33.4⁷ จะเห็นได้ว่าสตรีกลุ่มนี้มีการศึกษากว่า สตรีในเขตชนบทโดยทั่วไป

ส่วนสามี่ของสตรีกลุ่มนี้ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษากับภรรยาแล้ว พบว่ามี การศึกษาสูงกว่า คือระดับประถมศึกษาตอนต้น มีร้อยละ 67.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 22.1 และมีมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ร้อยละ 5.3 ส่วนผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือ มีเพียงร้อยละ 2.2 (ตาราง 8)

ตาราง 8 อัตราส่วนร้อยละของสตรีผู้มารับบริการ จำแนกตามการศึกษา ของภรรยาและสามี่

ระดับการศึกษา	ภรรยา	สามี่
ไม่ได้รับการศึกษา	5.5	2.2
ป. 1 - ป. 4	74.6	67.2
ป. 5 - ป. 7	3.9	3.2
มศ. 1 - มศ. 3	12.1	22.1
มศ. 4 ขึ้นไป	3.9	5.3
รวมทุกระดับ	100 (408)	100 (408)

วิธีที่เลือกใช้

จากจำนวนตัวอย่าง 408 รายนี้ มีผู้ใช้ยาเม็ดรับประทานมากที่สุด คือ รอยละ 56.9 รองลงมาได้แก่การทำหมันหญิง ซึ่งมีจำนวนถึง รอยละ 26.2 ในสภวนามัย รอยละ 13.7 มีผู้ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิโดยวิธีฉวยยาเพียง รอยละ 3.2 (ตาราง 9)

ตาราง 9 อัตราส่วนรอยของวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่เลือกใช้

วิธีที่เลือกใช้	รอยละ
ยาเม็ด	56.9 (232)
ใส่ห่วง	13.7 (56)
ฉวยยา	3.2 (13)
ทำหมัน	26.2 (107)
รวม	100 (408)

ผลจากตารางนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนผู้ใช้วิธีทำหมันอยู่ในระดับที่สูง เนื่องมาจากวิธีคุมตัวอย่างครั้งนี้ เป็นสถานที่ ๆ ให้บริการในการทำหมันได้ นายแพทย์ อารี สมบูรณ์สุข ได้ตั้งข้อสังเกตว่าวิธีใส่ห่วงอนามัยจากทั่วโลกลดต่ำกว่าเมื่อ ปี พ.ศ. 2513 - 2516 ที่หน่วยวางแผนครอบครัวเคลื่อนที่ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้ไปให้บริการใส่ห่วงอนามัยที่อำเภอบินทรบุรี อำเภอสระแก้ว อำเภอรัตนบุรี และที่จังหวัดปราจีนบุรี จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้สอบถามที่สำนักนายแพทย์ใหญ่จังหวัด ปราจีนบุรี ปรากฏว่าโดยทั่วไปการใส่ห่วงอนามัยลดลงมาก และเมื่อใส่ไปแล้ว ส่วนใหญ่ ก็มักจะมาถอดออก เพราะผู้มารับบริการไม่ค่อยนิยมใช้ มักจะปรากฏอาการข้างเคียง

